

המיל

מדעת הבקורת על הספר „חקרי מקרא” – איוב

חוקר החנך חירוע, החכם פליקס פּרָלֶס ב-Monatschrift für Geschichte u. Wissenschaft des Judentums לשנת 1928 דף 546—549, כותב בתוך בקרת מפרטת על הספר חקרי מקרא לאיוב :

„בנקודה אחת עולה ילין בהחלט על כל חבריו שבאו מאירופה, משחר ילדותו שגורה בפיו הלשון העברית הטהורה, ובאותו זמן הוא שליט בפה ובכתב בלשון הערבית והוא קרוב מאד, ע״י ישיבתו בכל משך ימי חייו בארץ־ישראל, לחיי אבותינו לפנים ולהשקפותיהם. פרושיו לאיוב הם בחלקם הגדול תוצאה מעבודתו במשך שנים רבות בהוראת, הם כוללים אוצר הערות מתאימות בבאורים ובבקורת הנוסחאות, והרבה עוזרת לו בזה ידיעתו העמוקה בלשון הערבית הספרותית וההמניית, ועי״ז עלה בידו לפתור קשיים שונים שהחקירה של ארצות המערב חפשה לשוא למצא פתרון להם, התענינותו העקרית היא בבאורים לשוניים לפסוקים שונים. וביחוד קביעות הוראות מלים עבריות שלא היו ידועות עד כה או הוראות חדשות נוספות על אלו שהיו ידועות כבר, ואם יש להעיר על אחדות מהן, הרי הן כאמס כנגד התוצאות הבטוחות המרובות“.

ואחר הביא מספר דוגמאות של באורים חדשים מוצלחים „בכדי שאלה תעוררנה את קוראיהן לעבר על הספר כל“.

סוקולוב ז״ל (במכתב טרטי)

„הנני טרוד מאד ועוד לא עיינתי בספרך כראוי לו. עלעלתי בו קצת ואעבור עליו אך בסקירה קלה, ואולם אף סקירה קלה דיה לראות אור חדש של אקסיגינה עברית כהלכה, שטתיות, קצור ובהירות. היום הנה גלות מעל איוב האומלל את חרפת פרושיו, שהגדילו את יסוריו יותר מכל אהביו. על כמה וכמה מהערותיך ברכתי ברכת הנהנין, יותר נכון, ברכת „יוצר אור“ מובטחני שגם אתה נהנית. הרמב״ם מוכיר בה „מורה“ את שמחת החכם בהתירו שאלות יחידות. גם העמדת טקסט עתיק על מכוננו היא שמחה. כמדומני שבקורת מקרא בצורה זו לא תעורר מחאה — למרות תלופי הנוסחאות. התענתי לראות, שאפילו ההרובשובי (ר׳ שמחה) לא נעלם ממך“.

פרופסור דוד סימונסן מקופנהגן (מתוך מכתב פרטי)

עלי להודות לך לא רק באופן פורמלי על שלחך אלי את ספרך חקרי מקרא לאיוב, כי אם גם על הידיעות המרובות אשר שאבתי מתוכו. עם ידיעותיך העמוקות בשפות השמיות אשר שתיים מהן הן לך כשפת־אם, יש לך האפשרות לבאר הרבה ממה שהוא בלתי מובן למי ששואב ידיעותיו רק מתוך הספרים.

ד"ר נח חכם כ"התור" י"ט חשון תרפ"ח

בדברו על "המהלך החדש במדע המקרא שבגללו נשכחות הדרכים הישנות של הפשטנים הקדמונים" הוא אומר: אפריון נמטייה איפוא לחוקר מר ד. ילין שבא במחברתו "חקרי מקרא" להוציא טעות גסה זו מלב החכמים. ובלכתו בדרך הסלולה הנושנה הצליח להספיק באורים חדישים ומקוריים למקראות רבים בספר איוב, שכונתם האמתית נעלמה עד עתה מעיני האקסיגטיים. . . ולעתים קרובות יוצאות קרני אור מן הבאורים שנכתבו לכתחלה בשביל ספר איוב, גם אל מקומות סתומים של ספרים אחרים, שנעשו רק עכשו מוסברים ומובנים די צרכם, חלק הגון מן ההערות מקדש להכרת דרכי המליצה התנכית ושופך אור על הצורה האסתטית של הסגנון. . . אבל בעיקר גלה ה' ילין את כחו הרב בחקירותיו הדקדוקיות והבלשניות. בתור מדקדק ובלשן שמלאכתו בכך חודר ה' ילין אל מעמקי השפה, מכין לרוחה ומעמיד את הקורא על הרעיונות השפונים בלשונות הכתובים.

במקומות רבים גלה המחבר הוראה חדשה לגמרי לשרשי הלשון או, לכל הפחות, חשף במלה צד אחר של דרכי השמוש שעדין לא הכירוהו בעלי האוצרות והמלוגים השונים. . . לא תמיד, אולי, יודו החוקרים לבאוריו, אבל זה ברי שכל לקסיקוגרף שיקום מעתה, יצטרך להביא בחשבון את דעשו של מר ילין.

הרבה יותר מאשר הוראות חדשות לשרשים הם ה**ב א ו ר י מ** החדשים למקראות קשים, שע"י ההסבר הדקדוקי של המחבר הם נעשים לפשוטים וקלים.

ישראל לוי ז"ל, הרב הראשי של צרפת (ממכתב פרטי)

הערותיך לאיוב הן מצוינות והנני מברכך עליהן בכל לבי. ידיעתך בערבית נתנה לך האפשרות לפתור קשיים, ודקות הגותך תשחק לבעיות היותר קשות. פרקך על לשון נופל על לשון ראוי לתשומת לב, אקוה כי לא תעמד באמצע הדרך ותמשיך להעשיר את המדע הפרשני בעבודותיך הפוריות.

יוליאן קייל הרב הראשי לפאריז ועורך הרבעון R. d. E. J.

ברבעון זה מאוקטובר 1927:

הבאור החדש הזה על איוב ראוי לחקר מיוחד, המחבר, חוקר עברי ושמי הבקי בכל הספרות העשירה על איוב, נתן לנו הערות אישיות מועילות מאד, אשר ההשוואה עם הערבית שבהן נותנת תדיר באורים מענינים, המחברת גומרת במחקר על סגנונו של איוב.

פרופיסור מרטין בובר (מתוך מכתב פרטי)

ספרך הוא יקר ערך מאד אשר מדענו התנכי הדל יוכל להתפאר בו. בכל מקום שפותחים את הכרך הדק אבל הכולל בו הרבה, שמחים על ההבנה העמוקה והבלתי תלויה בתכן ובצורה של ספר איוב (אנכי, באפן אישי, שמחתי ביוחד על תפישת הערך הריתמי של החלק הפרוזאי) ומקבלים עוררות והוראה לעבודה העצמית. אנכי וידידי רוזנצויג נשתמש בודי הרבה בדברך בתודה. הנני מצפה ומחכה לכרכים הבאים בקצר רוח.

ד"ר א. צפרוני (החנוך תרפ"ז)

"...מר דוד ילין קבל על עצמו תפקיד קשה מאד בגשתו לפרש את הספר הזה, תפקיד שמלא אותו בהצלחה רבה. בפשטנותו המפורסמת ובשכלו הישר הוא מישר הרבה מן העקמומיות המדומה שבספר, וידיעתו העמוקה בשפה הערבית נותנת לו את האפשרות לפרש הרבה פסוקים באופן פשוט וברור. פסוקים שהמפרשים שקדמו לו עמדו לפנייהם כמו לפני חידה סתומה".

הרב ש. לוי טלונדון, כשבועון Jewish Chronicle

סיום 16 טרץ 1928 אומר בתוך דבריו:

מר ילין מקדיש השומת לבו בעיקר לצורות הספרותיות והפיזיות של הספר ולחקירות הפילולוגיות... למרות ידיעותיו הרחבות בלשון העברית והלשונות הקרובות אליה כמו הערבית למשל, הוא מודה בתמימות כי ישנם פסוקים באיוב שהם למעלה מכחו לבארם, אך הוא מתנגד בכל תוקף לכל גסיון של באור בדרך של פלפול המקלקל את השורה, אבל מה שהוא מבאר הוא מבאר לנכון. בספר ישנן כל המעלות המצוינות של חבוריו הקודמים. זהו מאמץ רציני ומדעי לעשות את דברי ספר איוב למובנים במקום שהמפרש בטוח כמה שהוא אומר. זוהי אילוסטרציה נפלאה לכשרונו בבהירות

הסדר ועמקות המחשבה בבאור. „איוב“ הוא עטרת עיודה ממושכה ופוריה.

קורא ותיק (העולם 26 אוגוסט 1927)

הספר הזה הוא פרי חפושים אקסגטיים במשך זמן רב ולרגלי עבודת

ההוראה למעשה.

דרכו של המחבר הזה בבאור המקראות היא באמת המשך דרך המבארים הראשונים, אלא שיתרון לו עליהם בטעם הספרותי החדש ובסיגול דרך המחקר ההשוואי בין הלשון העברית והלשונות השמיות וביחוד הערבית.

ד"ר ש. פייגין (שבילי החנוך, תרפ"ז)

... הספר מוכיח לקורא כי מר ילין הוא פרשן נפלא ופושטן גדול, יודע את העברית והערבית על בורין. את מלונותו, דקדוקו ודרכי שמושן בפרווה ובשירה. הוא חדור אהבה למפורשיו. חפשי מכבלי המסורת המקדישה כל נקודה, אבל גם משוחרר מאסורי המסורת „המדעית“, הפרסלת כל הנכתב עברית וה„מתקנת“ דברי ראשונים לצורך ושלא לצורך. הרבה מהתקונים וההגדות של המבארים החדשים. הן של הגרים והן של היהודים ההולכים בעקבותיהם, בסף מר ילין בתקיפות בהוכיחו כי חסרה למתקנים הבנה בסגנון התנ"ך והתבוננות בספר איוב.

יעקב זלוטניק (כתובים תרפ"ז)

... מרכז הכובד של הספר היא חקירתו של ה' ילין בדבר ה מ ו ס י ק ה ש ל ה מ ל י ם בספר איוב, זהו ענין שלפני ה' ילין לא נתעורר עליו שום איש, ואפילו אילו בא הספר „חקרי מקרא“ רק בשביל החקירה הזאת—היה עושה את שליחותו. ה' ילין גלה בספר איוב את המוסיקה שבמלים בכל הספר בדוגמאות רבות. והראה עד כמה הקפיד על זה מחברו של הספר. ומתוך כך מתישבים לנו הרבה מקומות תמוהים בספר איוב וגם בשאר ספרי המקרא, שהיו נעלמים מהמפרשים.